

Transportøkonomisk institutt

Postboks 6110 Etterstad, 0602 Oslo
Telefonnr: 22 - 57 38 00 Telefaxnr: 22 - 57 02 90
<http://www.toi.no>

Arbeidsdokument av 11. mai 2006
Q-64 Småoppdrag
Cand oecon Petter Dybedal

TR/1359/2006

Virkninger for reiselivet i Hol kommune ved en eventuell vinterstengning av Rv 7

Innhold

1	Innledning	2
1.1	Hovedtrekk i Engebretsens vurderinger	2
2	Oppdatert vurdering av reiselivsrelaterte konsekvenser for Hol kommune	6
2.1	Reiselivets betydning for Hol kommune	6
2.1.1	Overnattinger.....	6
2.1.2	Turistenes forbruk	7
2.1.3	Oppsummering av økonomisk betydning	8
2.2	Virksomhet i hyttesektoren	8
2.3	Mulig bortfall av turistkonsum ved vinterstengning av Rv7	9
2.3.1	Bortfall av besøksrelatert konsum.....	10
2.3.2	Reduksjon i utbygging av hytter	11
3	Avslutning	12

*Dette materialet er ikke offentliggjort. Det kan brukes kun i den saklige sammenheng det er gitt.
Det skal ikke tas noen form for kopier til annen bruk eller spredning.
Unntak må klareres med TØI.*

1 Innledning

Dette notatet har som siktemål å være en enkel oppdatering av enkelte momenter i TØI-rapport 517/2001 (Øystein Engebretsen: Vinterstengning av veien over Hardangervidda). Det fokuseres på Hol og kommune og virkninger for reiselivet i kommunen.

Grunnlaget for oppdateringen er TØI-rapport 780/2005 – Ringvirkninger av reiseliv i Buskerud, Telemark og Vestfold (Petter Dybedal). Det foreligger her mer detaljerte og nøyaktige tall for reiselivets økonomiske betydning for Hallingdalsregionen. Disse kan ut fra noen enkle forutsetninger brytes ned på Hol kommune.

For øvrig er Engebretsens rapport fortsatt hovedgrunnlaget for vurderingene av vinterstenging av Rv 7.

1.1 Hovedtrekk i Engebretsens vurderinger

Engebretsens rapport tok for seg konsekvensene for næringsliv og turisme ut fra en vurdering av følgende alternativer:

- Alt 0: Døgnåpen Rv7, dagåpen Rv50 (dagens situasjon).
- Alt 1: Stengt Rv7, døgnåpen Rv50.
- Alt 2: Døgnåpen Rv7, stengt Rv50.
- Alt 3: Stengt Rv7, stengt Rv50.

Det ble konkludert med at vinterstengning i særlig grad ville berøre regionene som ”sogner til” Rv7 mellom Voss og Gol, dvs:

- *Indre Hardanger* med kommunene Eidfjord, Ulvik, Ullensvang, Granvin og Kvam.
- *Øvre Hallingdal og Numedal* med kommunene Hol, Ål, Nore og Uvdal og Rollag.

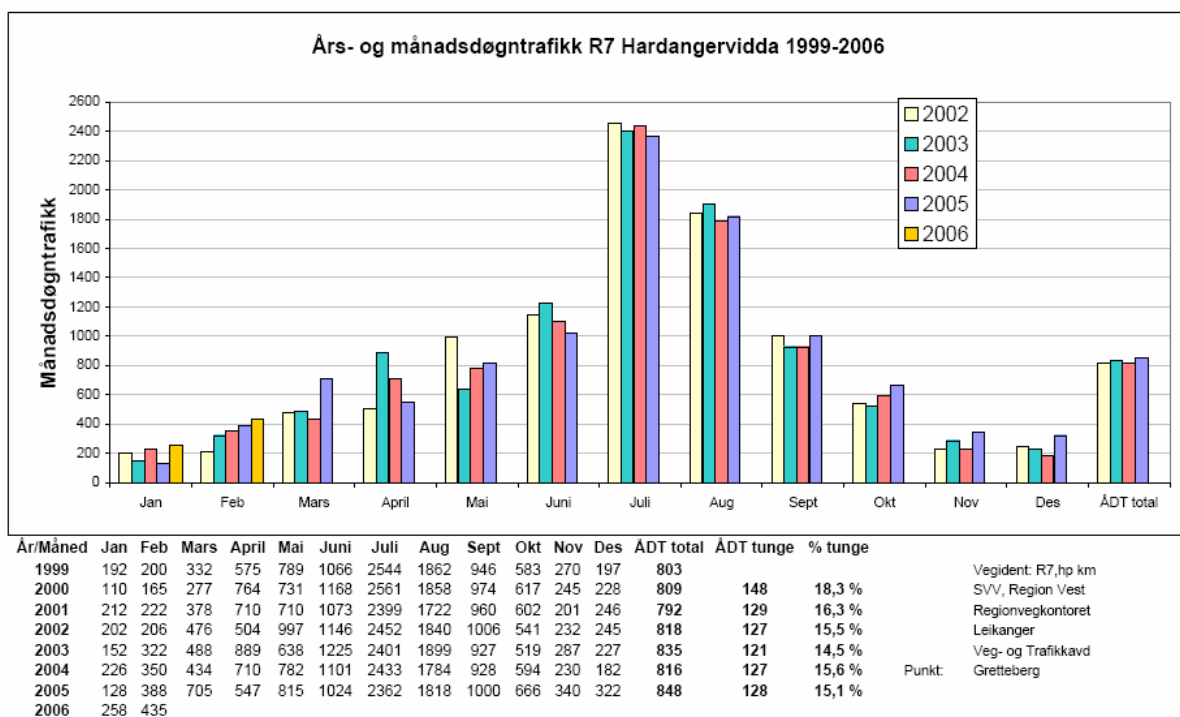
Grunnlaget for analysene var:

- Statens vegvesens trafikktegninger.
- Intervjuer av trafikanter på fjellovergangene i februar og mars 2001.
- Trafikkstatistikk fra NSB BA.
- Intervjuer av bedrifter og offentlige etater i de berørte kommunene.
- Data fra offentlig statistikk og registre, samt resultater fra tidligere undersøkelser.

Rv7 fortsatt viktig

Vintertrafikken på Rv7 over Hardangervidda har ikke blitt nevneverdig påvirket etter at Lærdalstunnelen åpnet. Det ser ut til at det først og fremst er Rv50 mellom Hol og Aurland som har mistet trafikk. Trafikken er flyttet til Rv52 gjennom Hemsedal (mesteparten) og E16 over Fillefjell. Hemsedal har nå like mye lastebiltrafikk som E134 over Haukelifjell.

Trafikktallene viser at Rv7 over Hardangervidda har et svært stabilt trafikkmønster. De største variasjonene skyldes regulariteten vinterstid.

NB! Delar av auken i perioden sept05-jan06 skuldast periodevis stengt E16 v/Dale

Fritids- og feriereiser dominerer

Mesteparten av trafikken på Rv7 over Hardangervidda gjelder fritids- og feriereiser. Over halvparten av trafikken gjelder vestlendinger på besøk i Øvre Hallingdal / Numedal. Dette gjelder både antall kjøretøy og antall reisende.

For besøkstrafikken til Øvre Hallingdal / Numedal er det hele 93 prosent av gjestene som besøker Hol kommune. Med så høye tall er det grunn til å anta at det aller meste dreier seg om trafikk til hytter og hoteller. Private besøk utgjør trolig en svært liten andel.

Per dag ”bringer” Rv7 i gjennomsnitt vel 200 turister til Øvre Hallingdal, de aller fleste til Geiloområdet. Tallet omfatter ikke trafikk/besøk under vinterferien og påskeferien. Med vinterstengt Rv7 vil reisetiden til Geilo øke med vel 30 minutter fra Bergen (er nå ca fire timer). Fra Indre Hardanger og andre områder lenger sør på Vestlandet øker reisetiden med opptil to timer. Det er grunn til å anta at dette

vil medføre færre besøk. Konsekvensen av dette kan bli redusert omsetning for vintersportsanlegg, detaljhandel osv i Geiloområdet. Like viktig er det at Geiloområdet vil få økt konkurranse. Med stengt Rv7 er det like raskt (raskere) å komme fra Bergen til Hemsedal og Fillefjell (via Lærdalstunnelen) som til Geilo.

Konsekvenser for reiselivet i Øvre Hallingdal

Vinterturismen er viktig både for turistnæringen og for handelen i Hol kommune.

I Hol kommune og i særdeleshet i Geiloområdet, er reiselivet basisvirksomhet. Medregnet overnatting i private hytter, er det anslått at antall gjestedøgn per år er ca 950 000. Reiselivet gir betydelig overrisling i den lokale økonomien. En svært stor andel av arbeidsplassene i kommunen er direkte eller indirekte basert på turismen. For 1998 ble det for Hol kommune beregnet en samlet omsetning for reiselivet, inklusive overrisling, på 680 millioner kroner. Knapt 292 millioner av dette var knyttet til hotell- og restaurantvirksomhet.

Vinterturismen utgjør totalt sett minst 50 prosent av samlet omsetning. Tallene spriker en del med hensyn til Vestlandets andel av vintermarkedet avhengig av type virksomhet og beliggenhet. Det er anslått at andelen samlet sett er ca 35 prosent. Til tross for en viss usikkerhet, kan det uansett slås fast at andelen er vesentlig og at vestlandsmarkedet representerer en betydelig andel av den turistbaserte omsetningen.

Mange benytter toget fra Vestlandet, først og fremst til hotellene og alpinanleggene. Det er f eks mulig å kjøpe en pakkebillett som omfatter togreise tur/retur Bergen – Geilo og heiskort (med rabatt). Det er antatt at hytteeierne hovedsakelig benytter bil fra Vestlandet.

Stengning av Rv7 på vinteren vil således med stor sannsynlighet medføre betydelig tap av omsetning i Geiloområdet. Det er ikke sikkert det hjelper så mye om Rv50 holdes åpen. Kjøredistansen mellom Bergen og Geilo via Rv50 blir vel 28 mil. Dette er samme distanse som til Hemsedal (via Lærdalstunnelen) og to mil *lenger* enn til Fillefjell. Det er grunn til å tro at dette vil påvirke konkurranseforholdet mellom de tre fjellområdene.

Toget like viktig?

Vinterstid kommer det flere turister med tog enn med bil over fjellet fra Bergensregionen til Geiloområdet. Likevel er det usikkert om toget kan ta over hvis folk ikke kommer fram på Rv7. Hotellnæringen på Geilo bekrefter at toget har en sentral rolle. Men tilbudet anses etter hvert som dårlig med lav frekvens, høye priser og fulle tog. Dersom toget skal ta over vesentlige deler av vintermarkedet fra Vestlandet, må tilbudet bygges ut betydelig.

Hemsedal og Valdres - nye reisemål?

Dersom Rv7 og eventuelt Rv50 stenges, må det forventes at omsetning basert på gjennomgangstrafikken (servering, salg av bensin etc) overføres til bedrifter langs E16 og Rv52. Tall fra trafikkundersøkelsen gir i tillegg en indikasjon på at Fillefjell og Hemsedal trolig vil ta over mye av reiselivsmarkedet ved en vinterstengning. Allerede nå kan det registreres relativt stor trafikk til disse områdene via Lærdalstunnelen. Hotellene på Geilo har på sin side merket nedgang i besøket fra Vestlandet etter at Lærdalstunnelen åpnet.

2 Oppdatert vurdering av reiselivsrelaterte konsekvenser for Hol kommune

2.1 Reiselivets betydning for Hol kommune

I TØI-rapport 780/2005 ble det beregnet tall for Hallingdalsregionen for 2004 for direkte og indirekte virkninger av reiseliv. Ved å kombinere foreliggende overnattingsdata for hotellbedrifter og camping/hyttegrender (kilde: SSB) for Hol kommune med noen enkle forutsetninger om ikke-kommersielle overnattinger kan vi gjøre et rimelig godt anslag på betydningen for kommunen.

2.1.1 Overnattinger

Tabellen nedenfor viser at Hol i 2004 hadde i alt om lag 1,14 millioner turistovernattinger. Dette utgjør om lag en tredel av alle overnattingene i Hallingdal.

Overnattinger i Hol kommune 2004 etter overnattingsform

Overnattinger ¹	nordmenn	utlendinger	totalt	totalt Hallingdal	%-andel Hol
Hotell og lignende	285854	130741	416595	1172204	35,5
Camping/hyttegrend	33704	27838	61542	326253	18,9
Slekt/vennebesøk	13000	2000	15000	66814	22,5
private hytter	591878	51002	642880	1750360	36,7
annet	1200	1100	2300	10361	22,2
totalt	925636	212681	1138317	3325993	34,2

Kilde: SSB/TØI

Et sentralt punkt er overnattingenes fordeling på sesong, det vil i en eventuell stengningsperiode for Rv7 og ellers i året. Antar vi stengning i perioden november-april, kan vi observere/beregne følgende overnattingstall:

¹ Når det gjelder overnattinger hos slekt og venner og i samlekategorien "annet", er tall for Hallingdal samlet fordelt på kommuner etter innbyggertall.

Overnattinger i Hol kommune 2004 etter overnattingsform og sesong

	november - april	resten av året	%-andel vinter
hotell og lignende	250432	166163	60,1
camping/hyttegrennd	29000	32542	47,1
sum kommersielle	279432	198705	58,4
slekt/vennebesøk	8766	6234	58,4
private hytter	375711	267169	58,4
annet	1344	956	58,4
totalt	665253	473064	58,4

Kilde:SSB/TØI

Vi har i tabellen ovenfor antatt at andelen av ikke-kommersielle overnattinger i perioden november-april er den samme for ikke-kommersielle overnattinger som for snittet av hotell og camping/hyttegrennd. Nær 60 prosent av overnattingene i Hol kommune kan altså, under disse forutsetningene, relateres til den antatte stengningsperioden for Rv7.

2.1.2 Turistenes forbruk

Ut fra antallet overnattinger og totalt turistkonsum i Hallingdal kan vi nå gjøre et anslag på turistenes forbruk i Hol kommune 2004 totalt og etter sesong.

I tabellen nedenfor er turistkonsumet i Hol beregnet ut fra turistkonsumet i Hallingdal og Hols andel av overnattinger².

Turistene forbruk av reiselivsprodukter³ og andre produkter 2004. Hol kommune. Millioner kroner

	hele året			november-april		
	Reiselivs- produkter	andre produkter	sum	Reiselivs- produkter	andre produkter	sum
private hytter annen	21,7	86,9	108,6	12,7	50,8	63,5
overnatting	339,7	308,5	648,3	198,5	180,3	378,9
sum	361,4	395,4	756,9	211,2	231,1	442,3

Kilde: TØI

Tallene innebærer implisitt at vi antar at det er samme turistkonsum per overnattingsdøgn (utenom private hytter) i Hol kommune som i Hallingdal. Videre har vi måttet anta at konsumet per overnattingsdøgn er det samme uansett periode på året. Dette er nok en nokså sterk forutsetning, det kunne være grunn til

² For hyttegjesters konsum er det i analysen for Buskerud/Telemark/Vestfold gjort egne beregninger på kommunenivå.

³ Reiselivsprodukter omfatter her overnatting, servering, persontransport, attraksjoner/aktiviteter og formidling (reisebyråer, turoperatører, bilutleie og lignende)

å anta at konsumet er høyere i skisesongen enn ellers. Vi har imidlertid ingen holdepunkter for å gjøre sesongspesifikke anslag.

Turistenes konsum tilsvarer det vi kaller direkte virkninger. I tillegg oppstår det indirekte virkninger i form av underleveranser og forbruk i kommunen av skapte inntekter for lønnstakere og eiere. I BTV-rapporten ble det beregnet en multiplikator på 1,29 for Hallingdal. Det vil si at hver krone i turistomsetning skaper ytterligere økonomisk etterspørsel på 29 øre. Vi kan med rimelig stor grad av sikkerhet anta at multiplikatoren for Geilo er på samme nivå.

Indirekte virkninger i 2004 kan derfor anslås til ca 220 millioner kroner, herav 128 millioner kroner i perioden november-april.

2.1.3 Oppsummering av økonomisk betydning

Beregningene foran indikerer at turistenes konsum i Hol kommune utgjorde i 2004 i alt 442 millioner kroner i månedene januar-april og november-desember. Av dette var om lag 231 millioner kroner omsetning (eksklusive mva) utenom de tradisjonelle reiselivsnæringene (varehandel, diverse tjenesteyting).

Produksjon av varer og tjenester som følge av indirekte virkninger i samme periode utgjorde ca 128 millioner kroner.

Til sammen innebar turistbesøk i Hol kommune en samlet etterspørsel på ca 570 millioner kroner i de månedene vi har antatt vinterstengning er aktuelt.

I beregningene for Hallingdal ble samlet reiselivsrelatert sysselsetting anslått til 3300 (antall personer sysselsatt i løpet av året). Direkte omregnet (produksjonsverdi per sysselsatt) skulle dette tilsvare 1000 personer sysselsatt i Hol kommune. Disse beregningene må imidlertid anses som svært gjennomsnittlige og behandles med stor forsiktighet.

2.2 Virksomhet i hyttesektoren

I de foregående anslag på turistenes konsum er hyttedelen representert med kun det hytteeierene bruker i forbindelse med opphold, samt til enkelt vedlikehold og faste utgifter lokalt (strøm, brøyting, kommunale avgifter etc). Utgifter til investeringer (nybygg, oppgradering) er ikke med.

Dette utgjør for en hyttekommune som Hol store verdier i form av lokal produksjon av varer og tjenester.

I TØI-rapport 780/2005 (BTV-rapporten) ble det oppgitt 5200 fritidsboliger i Hol kommune per 1. januar 2005 (kilde GAB-registeret/Hol kommune. Det er betydelig byggevirkosomhet, i perioden 2000-2005 var det en netto tilvekst på ca 900 enheter, og det ble opplyst fra kommunen (per april 2005) at i alt 1700 nye fritidsboliger (tomter) var enten godkjent eller under behandling.

Fra Hol kommune (med utgangspunkt i GAB-registeret) har vi ellers fått opplyst at det i perioden 2001-2005 i området Geilo-Ustaoset ble tatt i bruk bl a 223 hytter og 180 tilbygg til hytter, ett vandrehjem, 8 appartement, 2 hotelltilbygg, 61

anneks/garasje/uthus, 2 tilbygg til anneks/garasje/uthus. 8 appartement og en utleiehytte. Totalt beregnet til om lag 2800 senger.

BTV-analysen påpeker at lokale inntekter av hyttebygging er svært store. En hytte med salgspris på 2,1 millioner kroner (100 kvm) omfatter (basert på gjennomsnittstall for en rekke områder) en tomteinntekt på 300 000 kr, en fortjeneste på 300 000 for utbygger, samt etterspørsel etter byggevarer og -tjenester på ca 1,2 millioner kroner.

Vi har fått opplyst at de fleste nye hytter i Hol er store - fra 150 m² og oppover. En kan regne 8 sengeplasser pr. ny hytte. Gjennomsnittlig salgssum kan være såpass høy som 3 millioner kroner. Med dette utgangspunktet, representerer f.eks. en utbygging av 100 hytter en vare- og tjenesteetterspørsel på 170-180 millioner kroner, samt tomtsalg på 40-70 millioner kr og fortjeneste på om lag 40-50 millioner kroner.

Vi har ikke her kunnet finregne på hva dette betyr av lokal aktivitet i Hol kommune, men det er klart at det dreier seg om meget store beløp tatt i betraktning det store antall nye hytter det kan være snakk om.

2.3 Mulig bortfall av turistkonsum ved vinterstengning av Rv7

Spørsmålet om bortfall dreier seg om vestlandsmarkedene i vintersesongen. Det er flere forhold her som påvirker størrelsen på bortfall av etterspørsel fra Vestlandet. Særlig viktige er:

1. Hvorvidt både Rv7 og Rv 50 vinterstenges
2. Togtrafikkens nåværende andel og i hvilken grad toget tar over for bil ved ulike alternativer av vinterstengning
3. Utviklingen i konkurrerende destinasjoner som Hemsedal, Fillefjell, Voss og eventuelt Haukeliområdet⁴.
4. Vestlandsmarkedets faktiske andel av vinteromsetningen i kommersielle bedrifter
5. Vestlandsmarkedets andel av hytteinvesteringer/eierskap

Pkt 1 - 3:

Hol sin attraktivitet som feriedestinasjon er nokså sterkt beroende på tilgjengeligheten til/fra de viktigste markedene. Reisetid og reiseavstand, og ikke minst forutsigbarhet om tilgjengelighet er avgjørende faktorer, spesielt for korte reiser, f.eks. weekendopphold.

⁴ Det pågår en sterk utbygging av hytteområder i Vinje kommune. Markeder her er særlig sørvestlandet. Når det gjelder Bergensområdet kan utviklingen mht. Folgefonntunnelen og eventuell omfattende innkorting av forbindelsen fra Bergen mot Haukeli styrke området attraktivitet betydelig i forhold til Geilo. Det er også planlagt relativt stor utbygging i Tyin-Fillefjellområdet.

Tilgjengeligheten til Hol fra vestlandet forringes betraktelig derom Rv 7 vinterstenges. Stengning av også Rv 50 medfører betydelig dårligere tilgjengelighet til spesielt Geilo. I praksis vil mesteparten av bilbasert vinterturisme fra Vestlandet på sikt kunne bortfalle. Togtilbudet vil i noen grad kunne kompensere for dette, men i begrenset grad.

For hytteeiere vil tog neppe være aktuelt alternativ på sikt, man risikerer dermed et betydelig bortfall av hytteeiere fra vestlandet. Dette vil påvirke eierstruktur i nåværende hyttebestand, og når det gjelder nye hytter vil også prisnivå og utbyggingsomfang reduseres.

Dårligere tilgjengelighet vil medføre konkurransefortrinn for konkurrerende områder.

Pkt 4 og 5 drøftes videre i de påfølgende avsnitt.

2.3.1 Bortfall av besøksrelatert konsum

Det er anslått (Engebretsen) at vestlendinger utgjør 35 prosent av vintermarkedet i reiselivsbedriftene i Hol. Vi har videre fått opplyst fra Hol kommune at man kan regne at en andel på 33 prosent av hotellbrukerne er hjemmehørende i området mellom Stavanger og Sognefjorden.

Vi vil i det videre anta at det turistrelaterte forbruket i Hol kommune til personer som reiser over Hardangervidda til Hol utgjør en tredel av det samlede turistkonsum.

Dersom all trafikk fra Vestlandet i vinterstengningsperioden bortfaller ("worst case"), representerer dette et samlet bortfall per år (ut fra 2004-tall) på omlag 146 millioner kroner i direkte virkninger, og om lag 48 millioner i indirekte virkninger.

Vi har få holdepunkter for å si noe mer om hva som kan være reelt bortfall, verken på kort eller lang sikt. Tidligere erfaringer (se bl a Engebretsen) viser uansett at bortfall av trafikk er åpenbart på kort sikt. På lang sikt vil en sannsynlig utvikling være at vestlandsdelen av Hols marked forvitrer betydelig.

Dersom en tredel av vestlandstrafikken bortfaller, betyr dette at 10 prosent av turistforbruket i Hol i vintersesongen blir borte, dersom halvparten av vestlandstrafikken blir borte, reduseres turistforbruket i vintersesongen i Hol med om lag en sjettedel.

2.3.2 Reduksjon i utbygging av hytter

Vi har ikke hatt full oversikt over den geografiske eierstrukturen i Hol per i dag⁵. Det som er interessant når det gjelder utbygging, er imidlertid i hvilken grad nye hytter etterspørres fra vestlandet.

Oppgaver fra oppdragsgiver viser ellers at når det gjelder nye hytter i Geilo-Ustaoset-området er en tredel av eierne bosatt mellom Stavanger og Sognefjorden. Vi kan dermed forsiktig gå ut fra at vestlandet utgjør ca 30 prosent av markedet for nye hytter.

Dersom riksvei 7 vinterstenges vil for det første interessen for nye hytter bli mindre, og det vil sannsynligvis også bli utbudt en god del eksisterende hytter for salg. Dermed vil sannsynligvis hele vestlandsmarkedet for nye hytter bortfalle (netto).

Bortfall av dette markedet innebærer at utbyggingen i Hol må reduseres og/eller at prisnivået faller. Et rimelig anslag er at 30 prosent av utbyggingen bortfaller. En utbyggingstakt på f eks 200 hytter per år (som er rimelig dersom 1700 nye hytter skal bygges f eks de nærmeste 8-10 årene), vil måtte reduseres til 140. Dette medfører følgende reduksjon i økonomisk aktivitet (forutsatt snittpris på 3 mill kroner) **per år**:

Tomtesalg	25-40 millioner kroner
Utbyggerfortjeneste	25-30 millioner kroner
Netto omsetning bygge-varer og –tjenester	100-108 millioner kroner

Kommunale

I tillegg kommer tap av kommunale avgifter (f eks tilknytningsavgift V/A), men også reduserte kommunale utgifter. Nå er det vanskelig å anslå hvor mye av denne aktivitetsreduksjonen som er rent tap for Hol. Ved såpass stor utbygging er svært mye av den økonomiske aktiviteten plassert utenbygds. Uansett kan det være snakk om store verdier målt (isolert sett!) i økonomisk aktivitet.

⁵ Når det gjelder 2001 har Engebretsen blant annet oppgitt følgende når det gjaldt hyttesektoren i Hol kommune: Knappt 860 (21 %) av hyttene ligger i kommunens nordre del (områdene langs Rv50 med Hol tettsted, Hovet og Sudndalen). I dette området er 10 prosent av hytteeierne fra Vestlandet. De fleste hyttene ligger i Sudndalen og videre vestover mot fylkesgrensen. Her er innslaget av vestlendinger høyere. I grunnkrets Sudndalen er andelen 19 prosent, men dette utgjør likevel ikke mer enn tre prosent av samtlige "vestlandshytter" i kommunen.

Knappt 3 240 (79 %) av hyttene ligger i kommunens søndre del. Her er 22 prosent av hytteeierne fra Vestlandet. Over 1 330 av hyttene ligger i grunnkretsen Fjellet som dekker området Ustaoset - Haugastøl. 31 prosent av hytteeierne er her fra Vestlandet. Grunnkretsen Ustedalen som ligger rett østenfor, har ca 260 hytter og 29 prosent hytteeiere fra Vestlandet. Nordøst for Geilo tettsted er det ca 340 hytter og sørover langs Rv40 i Kikutområdet og Skurdalen til sammen ca 430. Andelen vestlandseiere er begge steder 19-20 prosent.

Folk fra Vestlandet som har hytte rundt Geilo tettsted eller sørover langs Rv40 eller vestover langs Rv7 mot Haugastøl, vil alle få minst 38 km lenger vei til hytta på vinterstid dersom Rv7 blir stengt – forutsatt at Rv50 holdes åpen. Med stengt Rv50 blir økningen betydelig større. Totalt gjelder dette minst 740 hytteeiere, dvs 87 prosent av alle fra Vestlandet (gjelder private hytter).

3 Avslutning

Dette dokumentet er utarbeidet på bakgrunn av tidligere arbeid og representerer ikke noen nye undersøkelser. Tallmaterialet er beregnet på grunnlag av en rekke antakelser og forutsetninger og må anvendes med forsiktighet. Resultatene må ses i sammenheng med under hvilke forutsetninger de er framkommet.